

KOMPOST HOBIAIAS

MÕISTEID

Kompost on aeroobsete mikrobioloogiliste protsesside (kõdunemise) tulemusena orgaanilistest, aia- ja haljastusjäätmetest tekkinud lõppsaadus, mis sisaldab rohkesti stabiilset orgaanilist ainet.

Sertifitseeritud kompost on selline kompost, millel on pädeva ametkonna antud kvaliteedigarantii ning mis on kontrollitud moel valmistatud lubatud ja lahuskogutud lähteainetest.

Kõdunemisaste iseloomustab seda, millisel määral on orgaaniline aine kompostimisel kõdunenud, ning ka komposti bioloogilist stabiilsust (küpsust). Saksamaal eristatakse kõdunemisastmeid I (kompostitoore), II kuni III (toorkompost) ning IV kuni V (valmiskompost), Eestis pole veel selleni jõutud.

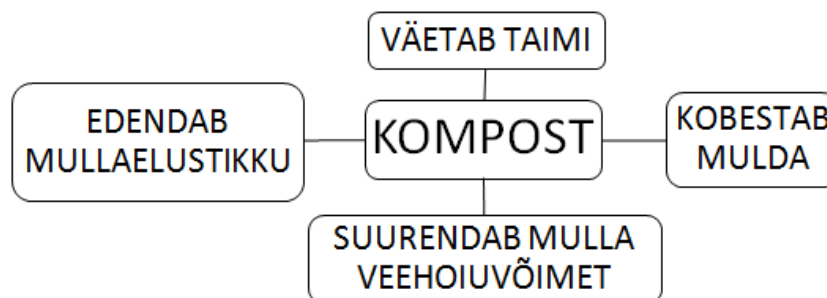
Huumus on orgaaniliste ühendite kogum, mis moodustab mulla orgaanilise aine põhiosa ning on tugevasti seotud mulla mineraaliosaga. Tekib muundunud taime- ja loomajäänustest ning mullamikroobide lagusaadustest.

Multš on sõmer taimetoitainevaene orgaaniline materjal, milles puudub peenfraktsioon, nt mullapinna katmiseks kasutatav puukooremultš ja hakkpuit tükisuurusega 10–40 mm.

Pindmine mullakiht on 15–50 cm paksune huumust sisaldav pealmine taimekasvuks sobiv mullakiht. Seda on võimalik luua, segades huumus- ja taimetoitainevaest (alus)pinnast muude ainete, nt kompostiga.

Kasvusubstraadid on ained, mis on mõeldud tekitama tarbe- ja ilutaimedele juureruumi ja kasvupaika. Tavaliselt on tegemist müügitaimepottidesse ja -konteineritesse pandava kasvumullaga. Hobiaianduses nimetatakse seda sageli „lillemullaks“.

Kompost on tõhus ja mitmekülgne vahend mulla väetamiseks ja parendamiseks:

Kompost on mullaviljakuse kandja ja suurendaja, sest ta on huumus selle parimal kujul. Hobiaias on soovitatav kasutada **peenkomposti**, mille tükisuurus on kuni 10 mm, või **sõmerkomposti** tükisuurusega kuni 25 mm.

Väetamine

Kompost koosneb taimsetest jääkidest ning sisaldab seetõttu juba looduslikult kõiki peamisi väetussaineid (N, P, K) ja mikroelemente. Kompost varustab mulda orgaanilise aine ja

taimetoitainetega ning ka kaltsiumiga, mistõttu tal on lupjav toime. Üksnes lämmastikku, mis on suuresti orgaanilise ainega seotud, jääb väheks ning seda võib olla vaja juurde anda.

Mullaelustik

Kompost on toit mullaelustikule. Tal on ka lai toimespekter võitluses mulla kaudu levivate haigustekitajatega (fütosanitaarne mõju), olles seega taimede tervise kaitsja.

Istutus- ja potimuld

Põõsaste ja puude istutamisel tuleb jälgida, et istutusaugu läbimõõt oleks kaks korda suurem kui juurepall, siis ei teki „potiefekti“. Väljavõetud muld tuleb umbes 25 protsendi kompostiga hoolikalt läbi segada ning kasutada istutusaugu tagasitäitmiseks kuni 50 cm sügavuseni. Lillemulla saamiseks segatakse komposti hulka 30–40 mahuprotsenti kasvuturvast. Müügil on ka turbavaba või vähendatud turbasisaldusega lillemuld.

HEA TEADA

Lämmastikuga väetamine

Lisaväetamiseks lämmastikuga (10 g/m^2) võib anda nt 30 grammi ammooniumnitraati. Mulda saab lämmastikku viia ka liblikõieliste vahekultuuride kasvatamisega. Kaunvilja- (nt herne-) juurtel elutsevad mügarbakterid seovad õhulämmastikku ning järgnevale ühele-kahele kultuurile ei ole vaja lämmastikku anda.

Uue maa kasutuselevõtt

Uue maa muld on sageli huumus- ja toitainevaene, kui sellel on varem käinud mingi ehitustegevus ning pinnas on segi pööratud. Muld tuleb siis nullist luua ning toitesooladega varustada.

Muld	Komposti kogus	Märkus
Liiv	kuni 25 l/m^2	Peenramaa: kompost 20–30 cm sügavuseni sisse kaevata. Muru: kompost 10 cm sügavuseni mulda viia.
Saviliiv/liivsavi	kuni 35 l/m^2	
Savi	kuni 45 l/m^2	

Järgnevatel aastatel pole vaja väetada ega komposti lisada. Kompostiga algväetamisel võib lämmastikku piisata kaheks-kolmeks, fosforit, kaaliumi, kaltsiumi, magneesiumi ja kaltsiumi vähemalt viieks aastaks.

Mulla hooldamine

Komposti regulaarne kasutamine tagab mulla püsiva hea seisundi ning katab taimede väetustarbe. Anda tuleb seda kolme aasta, peenramaal viie aasta tagant. Kompostiga väetamine takistab ka mulla hapestumist.

Taimed	Komposti kogus	Märkus
Ilutaimed	8 kuni 15 l/m^2	Sõltuvalt taime vajadusest lisada lämmastikväetist.
Muru	4 kuni 8 l/m^2	Murule anda peenkomposti.
Puud, põõsad, puhmad	3 kuni 5 l/m^2	

Kompost laotatakse ühtlaselt laiali ja kaevatakse sisse. Kui vaja (nt murule), antakse ca 5–10 g lisaämmastikku ruutmeetrile aastas.

Köögiljapeenar

Eri köögiviljade toitainevajadus on erinev ning seda peab kompostiga väetamisel arvesse võtma.

Taimed	Komposti kogus	Lisaväetamine
Toitainenõudlikud: tomat, seller, kapsas, kõrvits, mais, lehtkapsas, nuikapsas, brokoli, porrulauk jt.	3 l/m ²	15–50 g lämmastikku/m ² 15–30 g kaaliumoksiidi/m ² *
Keskmiselt toitainenõudlikud: kurk, redis, porgand, sibul, suvikõrvits, kartul, rabarber jt.	2 l/m ²	10–20g lämmastikku/m ² 10–15 g kaaliumoksiidi/m ² *
Vähennõudlikud: punapeet, uba, spinat, paprika, hernes, salat, redis, põõsad, puhmad.	1 l/m ²	5–10 g lämmastikku/m ² 3–10 g kaaliumoksiidi/m ² *

* Kaaliumikoguse saamiseks korrutada 0,83-ga

HEA TEADA

Kogused

- 1 liiter komposti kaalub umbes 0,65 kg, seega 1 kg maht on 1,5 liitrit.
- 1 liiter komposti m² kohta vastab ühemillimeetrisele kompostikihihile.
- 10 liitrit komposti m² kohta vastab sentimeetripaksusele kompostikihihile.
- Ämber mahutab 8–10, kärü umbes 80 liitrit.

Mulla struktuursus

Orgaaniline aine parandab mulla vee ja õhurežiimi ning kergendab selle harimist. Vihm ei tekita mullapinnale koorikut ning vesi imbub maasse, see väldib pinnaerosiooni.

Kompost kui vee siduja

Huumus suudab siduda oma kaalust kolm kuni viis korda rohkem vett. See suurendab nii kerge liivmulla kui ka raske savimulla veemahutavust ning taimedel jätkub pikemaks ajaks vett ka kuival perioodil.

Mulla seisund

Kui palju komposti anda, sõltub sellest, kui palju on mullas huumust ja taimetoitaineid ning milline on mulla happesus ja kasvatavate kultuuride toitainevajadus. Seetõttu on soovitatav umbes viie aasta tagant mulda analüüsida. Proov tuleb võtta labidaga mitmest kohast harimissügavuselt (umbes 20–30 cm, muru puhul 10 cm). Osaproovid segatakse kokku ning segust võetud 500-grammine proov saadetakse laborisse, andes teada, milliseid kultuure (nt köögivilja) kasvatatakse.

Ohutu kompost

Eestis reguleerib komposti tootmist määrus *Biolagunevatest jäätmetest komposti tootmise nõuded* (RT I, 10.04.2013, 1). Rohkem teavet leiata kodulehelt: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110042013001>.